

Literatura i rock: el català *mola*?

Literature and rock music: is Catalan “cool”?

Pep BLAY

Escriptor i periodista musical

RESUM

El català no es fa servir amb la mateixa intensitat en tots els àmbits i, en conseqüència, la resposta a la pregunta de si el català *mola* —és a dir, si està de moda entre la població jove— varia segons l'àmbit d'atenció, l'època, la conjuntura social i l'esperit de cada generació.

En aquest article, Pep Blay analitza les condicions de dos camps concrets: la literatura i el pop-rock català. Si bé en el primer ens hem de rendir a l'evidència que el català *no mola* —els *best-sellers* en llengua catalana els consumeix un públic d'edat mitjana-alta, mentre que els joves tendeixen a llegir novel·les d'autors estrangers traduïts al castellà—, en el món de la música el català «*ara mola*». Artistes com Manel, Els Amics de les Arts, Anna Roig o Mazoni estan de moda i fan modern a qui els escolta. Ara bé, l'autor es pregunta «Fins quan?».

PARAULES CLAU: ús social del català, joves, literatura, música, mitjans de comunicació, consum cultural.

ABSTRACT

Catalan is not used with the same intensity in all spheres so the answer to the question of whether Catalan is a “cool” language – that is to say, whether it is popular among young people – varies according to the field involved, the current social situation and the spirit of each generation.

In this paper Pep Blay analyses the prevailing conditions in two specific fields: Catalan literature and pop rock. While in the case of literature one must bow to the evidence that Catalan is not “cool” – young people tend to read novels by foreign authors translated into Spanish whereas bestsellers in Catalan have a middle-aged plus readership – in the music sphere Catalan is indeed “cool” for now. Musicians like Manel, Els Amics de les Arts, Anna Roig or Mazoni are very popular and qualify people who listen to them as modern. The author wonders, however, “for how long?”

KEY WORDS: social use of Catalan, youth, literature, music, communication media, cultural consumption.

Només qui faci ús del verb *molar* en el seu dia a dia pot saber del cert si la llengua catalana *mola* o no *mola*. Entenc que el plantejament d'aquesta taula rodona va lligat a l'ús de la llengua entre els joves, i en aquest sentit és molt probable que, a causa de l'educació més o menys normalitzada que han rebut les darreres generacions, en la seva quotidianitat, hi sovintegi més el català que abans. Això és el que sembla vist des de fora. Però segurament tots estarem d'acord si afirmo que el català no es fa servir amb la mateixa intensitat segons els àmbits: canviarà radicalment si es tracta d'un partit de futbol, si es juga a la consola, si parlem de televisió, si es llegeix un llibre o si es canta una cançó.

Matisem i concretem el sentit del verb *molar*. Si entenem la qüestió com «El català està de moda?» o «El català fa modern?», ens haurem de rendir davant l'evidència: varia notablement segons l'àmbit, l'època, la conjuntura social i l'esperit de cada generació.

Els dos àmbits que plantejaré en aquesta ponència són un clar exemple d'aquesta diversitat: la literatura i el pop-rock català. És en aquests dos territoris culturals on em veig amb cor de «dictar sentència» a través de la meua experiència com a «novel·lista pop» —amb quatre novel·les publicades— i com a periodista musical —amb vint-i-un anys de trajectòria al diari *Avui* i a Televisió de Catalunya.

Encara que no exposaré una realitat científica, crec que serà prou il·lustrativa la meua exposició. He preferit substituir el rigor fred de l'estadística per les vivències pròpies, suficients per justificar, al meu entendre, tots els arguments.

1. LA NOVEL·LA CATALANA: EL CATALÀ NO MOLA

Com a escriptor, no hi ha dubte: si parlem de literatura catalana, el català no *mola*. Qualsevol estudi estadístic demostra que la joventut actual no va a l'institut ni a la universitat presumint d'autors catalans. Els *best-sellers* creats en la nostra llengua són consumits en el millor dels casos per un públic d'una edat mitjana-alta, massa sovint més militant de la nostra cultura que apassionat pel llibre que ha decidit comprar.

Amb una estona en un bar d'universitaris n'hi ha prou per adonar-se dels noms que surten a la conversa o dels volums que es poden ullar sobre les taules. Els joves intel·lectuals porten sota el braç les novel·les de les editorials Tusquets i Anagrama, de grans plomes estrangeres com Paul Auster, Ian McEwan o Amélie Notomb. Essent generosos, podríem incloure-hi un català que escriu en castellà, Enrique Vilamatas. I potser també Monzó, com una excepció que compleix la regla. Ho intueixo, perquè de fet jo no l'he vist mai. A nivells de culte més extrem, es podria afegir un poemari d'Enric Casasses, i prou. Para de comptar.

La modernitat catalana llegeix en castellà. Poden ser autors espanyols, anglosaxons o francesos, però en castellà. I si hi ha productes alternatius en català, passen despercebuts perquè estan barrejats amb altres productes amb un únic denominador comú: la llengua. I en aquest calaix de sastre sense intenció estètica, perden credibilitat.

Un exemple que demostra aquest fet són les mateixes llibreries, allà on el lector àvid de xafardejar ha de trobar fàcilment allò que busca. Per què no es manté un ordre

i una distribució dels llibres en funció d'un perfil de lector? La separació de novel·les o de poemaris es fa segons la llengua —en català o en castellà—, cosa que no té cap sentit des d'un punt de vista divulgatiu, perquè la persona que vol descobrir un autor no es decideix per quina llengua utilitza, sinó perquè respongui als seus gustos i inquietuds. Així, mentre els volums de narrativa espanyola i internacional —traduïts al castellà— s'agrupen en les taules d'aparador segons tendències, estils o corrents, els que estan escrits en català s'agombolen tots junts com si el lector de *Tenim un nom* de Villatoro hagués de ser el mateix que el de *Egosurfing* de Lúcia Ramis. Error.

D'una manera no gaire diferent es reflecteix aquesta realitat en els mitjans de comunicació. Sembla que en literatura hi hagi dues lligues, la dels catalans i la de la resta del món. Tal com ho plantegen els articles dels crítics i periodistes, els primers s'autoreferencien en ells mateixos, d'una manera vertical; els segons són susceptibles d'entrar d'una manera paral·lela i transversal en les altres cultures del món.

Podria il·lustrar-ho amb una anècdota viscuda personalment. La meva primera novel·la, *Vampíria Sound* (Rosa dels Vents, 2004), ambientada en el món de la música, la nit i els vampirs, va provocar un debat a la ràdio —l'antiga Catalunya Cultura, ara iCat fm— per l'ús del català que, segons alguns crítics, excedia en vulgarismes gratuïtament (no per barbarismes, sinó per insults i paraules «baixes»). Una crítica a *La Vanguardia* va ser el detonant d'aquesta teoria, un agraït article que lloava el llibre amb un sol qüestionament: el llenguatge excessiu de carrer, de la nit, barroer, «que no calia». Perdonin, però, per què no?

És evident que per la meva carrera —filologia catalana— i per la meva trajectòria professional en mitjans de comunicació de parla catalana, els meus vulgarismes eren pretesos, sorgits del mateix món que retratava. Però és que al meu entendre, el problema de base era que tots aquests periodistes referenciaven la meva novel·la amb relació a altres novel·listes catalans, la major part dels quals jo no havia llegit mai i, per tant, difícilment em podien influenciar. En canvi, pocs van fer notar que el meu mestratge procedia de la literatura nord-americana contemporània, del *dirty realism*, i, sobretot, de quatre noms que han fet grans novel·les a partir d'un anglès vulgar però que *mola*: Hunter S. Thompson (*Miedo y asco en Las Vegas*), Irvine Welsh (*Trainspotting*), William S. Burroughs (*El almuerzo desnudo*) o Nick Hornby (*Alta fidelidad*). Escriptors rockers amb vocació de narradors *trash*. I no hi ha dubte que em sento molt més proper a ells que a les novel·les de Màrius Serra (que també m'agrada, i el respecto, però no m'hi assemblo gens. Punt).

Per tant, qui surt perdent en aquesta barreja indiscriminada d'estils i perfils? Tenint en compte que tradicionalment el lector català ha estat aquell qui ha militat amb la cultura, i que aquest ha anat envellint amb els anys, en surten escaldats els escriptors moderns i atrevits. Perquè les editorials opten per promocionar novel·les que tenen més sortida per a un sector nacionalista de la societat, i per a un públic d'avançada edat. Llibres escrits molt correctament, poc o gens transgressors, mínimament entretinguts i amens, amb descripcions familiars del nostre entorn.

Amb aquest panorama, els joves intel·lectuals se'n van a buscar les seves modernitats a les llibreries i en aquella renglera que els interessa només troben els que estan

publicats en castellà. Fàcil d'entendre. Quina feinada anar al prestatge de catalans i mirar un per un quin és modern i quin no ho és!

A causa d'aquesta política de «en català, tot s'hi val», s'han quedat en un segon terme al llarg de les últimes dècades alguns brillants volums que haurien de ser d'obligada lectura per a qualsevol jove amb un mínim de vocació intel·lectual, com els *Cavalls salvatges*, de Jordi Cussà. Un llibre que pel seu tractament de les drogues i els seus atrevits jocs literaris no pot ser de cap manera un *best-seller* per a la militància tradicionalista catalana, i que lamentablement tampoc va arribar als consumidors de novel·les amb un perfil jove i *cool* com els que edita amb gran èxit la col·lecció «Contraseñas» d'Anagrama. Perquè no estava en el mateix aparador. Ni els periodistes en parlaven a les mateixes pàgines.

En definitiva, estic convençut que no és cap mentida proclamar que la gent jove no farda d'escriptors catalans. I si baixem el *target* d'edat fins als instituts, allà on es cou el que buscaran els joves de l'endemà, el panorama no és gaire més esperançador. Tot i que llegeixen molt més en català —perquè bona part de les lectures els vénen recomanades/obligades per l'escola i/o comprades pels seus familiars—, els seus llibres «de moda» són traduccions d'escriptors estrangers. De *Harry Potter* al *Crepuscle*. Almenys, això sí, s'està aconseguint que un cert argot juvenil de la nostra llengua vagi traspasant a través dels fulls impresos, ni que sigui amb calcs de l'anglès.

Voldria acabar aquesta primera part amb un detall prou significatiu del periodista Iu Forn, que es podria catalogar com a punyent, corrosiu i amb un enfocament divertit de la política atractiu per als joves. Va ser el segon Sant Jordi que ens va tocar signar llibres junts, l'un al costat de l'altre. La primera vegada va ser pel meu recull de relats d'amor, sexe i música *Eròtica Mix* (Rosa dels Vents, 2009), i la segona per *Pretòria* (Ara Llibres, 2010), un *thriller trash* tarantinesc inspirat en el cas Pretòria de corrupció urbanística. Recordo que mentre les cues s'agombolaven davant dels autors mediàtics, un grupet d'estudiants va apropar-se al meu lloc, algunes ben maquillades i estarrufades. Llavors l'Iu em va dir:

—M'agrada signar al teu costat perquè ets l'únic català a qui li vénen a demanar autògrafs la penya jove.

Preocupant. I que consti que si el meu nom com a escriptor ha penetrat en les joves generacions, no és tant per la meua narrativa ni per l'enfocament de la promoció de l'editorial, dels mitjans ni de les llibreries, sinó pel fet d'haver publicat la biografia d'alguns ídols del rock, com Sopa de Cabra, Els Pets o Bunbury. Així de clar. Part dels seus seguidors ara també són meus. I és que en el món de la música, el català *mola* d'una altra manera que en la literatura. Aquí sí que es farda.

2. EL POP-ROCK CATALÀ: EL CATALÀ ARA MOLA

Vigileu amb el matís d'aquest títol. Dic «ara *mola*». Ara. I amb tota la intenció. Perquè considero que només amb una perspectiva històrica es pot entendre per què actualment no fa vergonya proclamar des de la modernitat que *mola* el pop en català.

O que estiguin de moda entre el gran públic bandes com els Manel o Els Amics de les Arts, sense que per això s'enutgin els sectors més alternatius, o que la crítica s'estiri dels cabells. Però... quant durarà?

Observem l'evolució. El pop va arribar a Catalunya als anys seixanta, via Elvis, Beatles i Rolling Stones. Les primeres bandes autòctones basaven el seu repertori a versionar aquests artistes i altres èxits similars, adaptant-los al castellà, com els Sírex, els Mustang o Los Salvajes. Molt pocs ho van provar en català, sense gairebé repercussió, com Els Dracs. Interpretant en català, no podien viure com a artistes de pop, que era el seu somni. El seu objectiu no era difondre la cultura catalana, sinó un nou ball generacional, la importació d'un fenomen juvenil anglosaxó per tot Espanya. No oblidem que el sol fet de practicar *rock-and-roll* no feia cap gràcia als estaments que regien la dictadura, que ho qualificaven com «la música del dimoni». Si, a sobre, haguessin pretès convertir-se en grups de reflexió reivindicativa sobre la cultura catalana, què els hauria passat? D'entrada, s'haurien barrat el mercat de les revetlles a tot l'Estat espanyol. No s'haurien pogut professionalitzar en el que més els agradaria: ser intèrprets de *rock-and-roll* sobre els escenaris. El somni a fer punyetes!

De tota manera, els Sírex, Mustang o Los Salvajes van ajudar a desencotillar la joventut a través del fenomen *ie-ie*, un vehicle més per sentir-se alliberats de repressions en un país encaixonat ferriament pels rancis dictàmens de Franco. Que consti que ningú els va discutir que es possessin de moda en castellà, en cap racó de Catalunya. Encara més: per ser sincers, molt pocs s'imaginaven que una música tan cosmopolita com la d'Elvis, Beatles o Rolling Stones podria tenir mai cap èxit essent cantada en una llengua «de poble»: el català. Una llengua que no dominaven gens perquè no l'havien estudiat mai a l'escola, ni es parlava en els mitjans, ni en cap lloc públic, oficial. Per a aquesta generació, doncs, el català no *molava*. O simplement, no podia *molar*.

Paral·lelament a aquesta generació, va apareixent un moviment contrari: la Nova Cançó. Un dels seus punts de partida era precisament no deixar-se imposar una còpia de la moda anglosaxona, sinó crear amb arrels pròpies. Buscar els referents en la mateixa cultura catalana, i trobar lligams amb d'altres de més properes, com per exemple la francesa o la italiana. D'aquesta manera, inspirant-se tot sovint en la *chanson*, van néixer Els Setze Jutges, gràcies als quals més endavant, ja als setanta, triomfarien Raimon, Llach, Serrat o Maria del Mar Bonet.

Els de la Nova Cançó van utilitzar l'amor a la literatura com una mostra de defensa de la cultura. Reivindicant que el català no era una llengua «de poble», únicament útil en l'àmbit familiar, sinó que amb aquella llengua es podia fer art en majúscules. Martí i Pol, Salvador Espriu, Ausiàs March, Salvat-Papasseit..., alguns dels grans poetes van arribar al cor dels catalans a través de la música. No cal dir que en general les lletres eren molt més elaborades i més belles que les del pop en castellà d'aquelles bandes de *rock-and-roll* que triomfaven a les revetlles de festa major. La paraula era la gran arma de la Nova Cançó.

En aquest fenomen musical el contingut es prioritzava tant o més que la forma. La situació del país sota el règim franquista exigia una protesta i una reivindicació. Al carrer no es podia fer de cap altra manera legal que en format de concert. Raimon,

Llach, Serrat i companyia van adquirir una gran popularitat no solament per l'encert d'algunes de les seves cançons, sinó perquè van personalitzar el símbol d'una lluita no violenta contra la dictadura. Amb el temps es van convertir en una peça clau en el canvi polític, igual que Violeta Parra o Víctor Jara a l'Amèrica del Sud. O, a la seva manera, George Brassens a França. En el fons, tots seguien el model de cantautor que ja havia mobilitzat masses d'estudiants i treballadors anteriorment als Estats Units: Bob Dylan o Pete Seeger.

Precisament d'aquest vessant musical nord-americà va sortir a Catalunya un corrent més alternatiu, via Sisa, Pau Riba i el Grup de Folk. Ells van coquetejar amb un *folk-rock* surrealista que es va coure al Zeleste, mítica sala de l'*underground* barceloní on va créixer el que es va conèixer com a *ona laietana*, amb grans compositors que fusionaven el jazz amb el rock: Amargós, l'Orquestra Mirasol, Blai Tritono. La Companyia Elèctrica Dharma en va ser un dels grans exponents. I sense cap mena de vergonya, van renovar la música tradicional catalana per donar-li un aire contemporani. Fins i tot la sardana va passar pel sedàs modern!

Gràcies a la Nova Cançó, doncs, el català *molava*. *Molava* lluitar i defensar la cultura. I gràcies a l'ona laietana, *molava* ser alternatiu i català. Per tant, el jovent comprava discos en català i els seus ídols cantaven en aquella llengua que abans estava limitada a l'àmbit familiar.

L'èxit va traspasar Catalunya: a la resta d'Espanya, se saludava amb alegria l'empena política que duïen tots aquests intèrprets per ajudar a tombar la dictadura. Llach, Serrat o Raimon omplien en les seves convocatòries a Madrid, al País Basc o a Andalusia. Sisa era reivindicat per cantautors com Javier Krahe. A les parets de la capital espanyola es llegien pintades com «La Dharma la arma».

El fenomen va culminar a mitjan anys setanta i durant la primera fase de la transició. Però curiosament, amb l'esperada democràcia, la tendència va canviar. El brillant alcalde de Madrid i professor d'universitat, Tierno Galván, va apostar decididament per treure a la llum tot el teixit musical que s'amagava en el seu *underground*, tapat abans per la dictadura. L'alliberament ideològic va permetre que apareguessin artistes provocadors i renovadors com Alaska, Nacha Pop o Radio Futura, que van adaptar les últimes tendències del pop internacional al castellà. Era una manera de reivindicar una identitat amb orgull, desfent-se dels complexos culturals que Espanya havia patit en temps de Franco.

El Ministeri de Cultura, a través de subvencions, els ajuntaments a través d'esce-naris i festivals, els mitjans, la televisió i les ràdios —es va crear una ràdio nacional, Radio 3, que es va fer farts de difondre els grups espanyols sota el pedigrí de la modernitat— van col·laborar decididament a l'explotació d'aquest moviment. I com més grups triomfaven, més en sortien. Allò important no era només que sortissin bons artistes, sinó que es popularitzés el castellà com a eina de cultura popular. Que ningú trobés estrany que s'escoltés pop i rock en la mateixa llengua que la copla, el flamenc o la *canción ligera* que tant havia promocionat la dictadura, sense manies. En definitiva, que la gent jove tingués els seus propis himnes per cantar i ballar en la seva llengua. I ho van aconseguir: l'espanyol es va posar de moda.

Punks, rockers, sinistres, *new-wave*, *glam*, *mod*, *heavy*... totes les tribus urbanes londinenques que vivien en plena efervescència als anys vuitanta van trobar la seva rèplica en castellà. I a Catalunya va passar el mateix: semblava que des de la modernitat es relacionava tendència cultural amb idioma, perquè els grups de pop i rock que van triomfar ho van fer en llengua castellana, com Loquillo y Trogloditas, Rebel·des i El Último de la Fila. Eren bandes d'indubtable frescor i qualitat, que tenien *punch* a l'escenari. Però pocs músics o gairebé cap s'atrevien a fer-ho en català. I és que ja no *molava*. Per què?

No havíem quedat que els de la Nova Cançó havien dignificat la llengua catalana com a eina de cultura? Doncs no n'hi va haver prou. Aquells cantautors amb el temps van allunyar-se dels prototips d'icona que buscava la joventut dels vuitanta, la dels videoclips, la dels rockers, la del pop. I aquella llengua que utilitzaven era massa elaborada, massa literària, no s'adeia amb el pop del carrer. No feien servir prou argot urbà com el rock.

I és que el fenomen de la Movida va ser eminentment urbà, nascut al cor d'un Madrid que s'emmira llava en Londres, Amsterdam, Berlín i Nova York, i Barcelona li va anar al darrere. A més, els mitjans de comunicació *cool* també procedien de Madrid, com Radio 3, i els escenaris que entronitzaven els artistes eren a la capital espanyola, com el mític Rock Ola. En resum, que si un català volia triomfar com a músic de pop, havia de fer-ho a Madrid, com ho van fer Loquillo, Rebel·des i El Último de la Fila, amb tota justícia. Però és evident que en català aquesta gesta era impossible, per raons polítiques i ideològiques del centralisme d'Estat.

Va haver de ser la generació següent la que va aconseguir que sonessin naturals el pop i el rock cantats en català. A mesura que la Movida va deixar de ser novetat per convertir-se en fenomen comercial i el pop en espanyol va copar amb normalitat els mitjans i escenaris del país, a Catalunya van aparèixer bandes que perdien tots els complexos per parlar en el nostre idioma. Ells van protagonitzar una autèntica alternativa.

La seva procedència no era barcelonina. Els grups de pop que havien intentat agafar volada als vuitanta, com els Detectores, N'Gai N'Gai o Doble Buble —que tenia com a èxit una lletra de l'escriptor Quim Monzó—, no van trobar empatia en els dirigents i opinadors culturals de la capital catalana. Potser perquè la seva proposta no era prou interessant o potser perquè el seu públic natural ho consumia tot en castellà o en anglès, i els sonava estranya a l'orella la llengua d'aquí.

A finals dels vuitanta un grup de Girona, els Sopa de Cabra, va començar a omplir recintes amb una simple maqueta. Eren els Rolling Stones a la catalana. Potser no eren uns mestres en l'àmbit musical, però sonaven frescos, espontanis, i la seva lírica parlava amb la llengua del carrer. Un català amb argot de les colles de joves gironines, sense grans pretensions literàries, però sí amb gran capacitat de connexió popular —que és el que sempre ha definit per essència la música pop. Ells explicaven històries que passaven a l'Empordà i reflectien els sentiments de la joventut inquieta que es movia fora de Barcelona.

No eren els únics. D'una manera paral·lela, succeïa tres quarts del mateix amb els Sau —formats a Vic—, Els Pets —des de Tarragona—, els Lax'n'Busto —al Ven-

drell— o els Sangtraït —els *heavy metal* de la moguda. Una nova generació estava rutllant per tot Catalunya, a excepció de Barcelona. Fins i tot a les Illes, amb els Ja T'ho Diré.

Algunes discogràfiques hi van apostar, com Salseta Discos o Discmedi, i un públic que es va fer còmplice de les bandes va ajudar a fer-les créixer fins a límits insospitats. Abans que hi apostés amb decisió cap mitjà d'abast català, els Sopa, Sau o Pets ja comptaven amb centenars de seguidors, aconseguits en circuits creats a partir de les festes majors. De fet, aquest era l'escenari natural de la música en directe a fora de Barcelona, ja que aleshores no existia pràcticament cap club de directe o pub musical «a comarques», i els que hi havia no contractaven grups en català, perquè no els consideraven rendibles.

L'esclat va ser el 1989, gràcies a l'èxit «L'Empordà», de Sopa de Cabra. A partir d'aleshores, els mitjans de comunicació —ubicats a Barcelona— es van rendir a l'evitència. Els diaris, revistes, ràdios i televisions d'abast català es van començar a fer ressò del moviment. Les institucions també van prendre consciència del fenomen i hi van voler col·laborar amb subvencions a les discogràfiques, tant per a l'edició, com per a videoclips, promoció... El model que es va seguir des del govern de la Generalitat no distava gaire del que havia seguit el Ministeri de Cultura espanyol per promocionar la Movida. De fet, els objectius que es van marcar eren exactament els mateixos: eliminar prejudicis i normalitzar la llengua autòctona en el món de la cultura juvenil. Contribuir a crear un orgull i a eliminar complexos.

L'evolució, però, no va ser exactament la mateixa que la de la Movida. Sí que la potenciació del rock en català va servir per normalitzar aquest gènere entre la joventut. El català va tornar a *molar* i des dels anys noranta ningú no n'ha tornat a qüestionar la viabilitat com a llengua de pop. Les orelles s'hi han anat acostumant, i allò que semblava tan estrany va deixar de ser-ho. Els Sopa van inventar allò de «Bona nit, malparits»; els Sau, allò de «Sou collonuts»; el públic ja no cridava al final dels concerts allò de «Otra», sinó «No n'hi ha prou!». Fins i tot va néixer un programa de televisió destinat a potenciar el pop-rock català, l'*Sputnik*; una revista de rock en català, l'*Enderrock*, i un festival per a grups en català, el Senglar Rock.

Tota aquella generació la vam seguir de prop els periodistes del diari *Avui*, que vam crear un suplement musical dins el diari, anomenat *Rock & Clàssic*. Nosaltres vam apostar decididament per barrejar la música catalana amb la internacional en una mateixa pàgina. Fins aleshores, en els diaris era habitual referenciar els artistes catalans al costat d'altres catalans. A *Rock & Clàssic* parlàvem d'Els Pets al costat dels Oasis, dels Sopa de Cabra al costat de Bruce Springsteen, de Maria del Mar Bonet amb Cesària Évora. No es tractava de comparar, sinó de normalitzar el perfil de lector i fer entendre que el català era un vehicle natural per fer música popular, no una mera arma de reivindicació identitària.

La conseqüència d'aquella eufòria va ser que les discogràfiques, repenjant-se en un sistema de subvencions que fomentava la quantitat, van publicar de qualsevol manera tot allò que sonava en català. I a diferència de la Movida, els nostres *lobbies* de modernitat van girar la cara al fenomen per considerar-lo artísticament d'interès menor.

El problema és que aquesta mateixa modernitat va menysprear discos i cançons d'artistes a causa de crítics que no sabien distingir els errors de producció ni sabien valorar les limitacions dels estudis de gravació i dels escenaris —la crítica catalana d'aquell moment, com els músics de rock català, tenien més voluntarietat i perfil de col·leccionisme discogràfic que coneixements musicals; no sé si cap crític sabia què era un acord o una harmonia! A la llarga, moltes d'aquelles cançons criticades han tornat a ser reivindicades com a mostres de talent, sobretot en el cas d'Els Pets o dels primers Sopa de Cabra. I això que en el seu moment els van crucificar!

No podem negar que els grups més populars no van ser els més avançats compostivament. No pretenien ser avantguarda ni últimes tendències, sinó *mainstream* a la catalana. El fet que els sectors nacionalistes i radicals fessin seus els grups que cantaven en català va tirar enrere els melòmans que no volien identificar música amb estel·lades. Però és que els músics que teòricament havien d'arriscar amb noves tendències no es van atrevir a utilitzar amb naturalitat el català. I la modernitat de Barcelona no va apostar amb decisió per grups de sobrat talent artístic i d'esperit alternatiu com els Umpah-pah o els Kitsch, per posar un exemple. Els van abandonar.

La conclusió de tot aquell fenomen és, doncs, que a principis dels noranta, gràcies al *boom* del rock català, la nostra llengua *molava*, i que a mitjan dècada va deixar d'estar de moda. La segona generació del rock català, la de Gossos, Glaucs i Whiskyn's, va haver de lluitar contra tots els prejudicis haguts i per haver en la crítica de la capital. Molts artistes catalans van rebutjar el nostre idioma pel pànic a ser etiquetats com a rock català, i van optar per l'anglès. Així va néixer un moviment *indie* (generació independent), reflex del que s'estava coent en l'àmbit britànic i americà. Un altre cop, doncs, com després de la Nova Cançó, la llengua va tornar a ser la sacrificada. A final del mil·lenni, el català ja no *molava*.

Conjuntament amb la generació *indie*, l'any 2000 també va saludar tota una galeria d'artistes que van donar lloc al que es va anomenar *so Barcelona* o *mestissatge*. Músiques d'arrel barrejades amb el pop, la rumba o la cúmbia, grups com Ojos de Brujo o Macaco. Però aquesta onada *underground*, nascuda bàsicament en ambients d'emigrants, es va donar a vendre amb naturalitat en espanyol, i gairebé només Dusminquet i Cheb Balowski van utilitzar el català, tot i que combinant-lo amb el castellà.

En tot aquest temps es van publicar alguns dels millors discos de tota la història en la nostra llengua, com el *Bon dia* d'Els Pets, el *Nou* de Sopa de Cabra, el *Primer curset d'iniciació al fracàs* de Kitsch o qualsevol dels d'Adrià Puntí en solitari. Alguns artistes de gran qualitat van optar pel català, com va ser el cas de Quimi Portet —exÚltimo de la Fila— i Marc Parrot. Pomada i Obrint Pas van trencar motllos en la renovació del *folk* català, per demostrar que el mestissatge amb la nostra cultura també era possible. Bandes com Antònia Font i cantautors com Roger Mas es van convertir en l'excepció de la «regla» marcada per la modernitat, i els crítics no van tenir més remei que rendir-se davant de la brillantor i l'originalitat de la seva proposta.

Així, de mica en mica es va anar destruint el tòpic que en català no es podia ser modern. La feina ben feta va donar les seves llavors. La raó l'han donada l'última generació d'artistes, com els Manel, Els Amics de les Arts, Mazoni, Anna Roig, Pau

Vallvé (Estanislau Verdet), Maria Coma i companyia, que han demostrat que la nostra llengua no és cap impediment per fer propostes alternatives interessants. Part dels elements de connexió amb el públic són els mateixos que els de la generació dels noranta: ambientacions identificables de Catalunya, referents pròxims a la cultura autòctona, argot i frases fetes de la joventut... Això sí, desacomplexats i alliberats de connotacions reivindicatives —com els de la Nova Cançó— i nacionalistes/independentistes —com els del rock català. Tenen una major qualitat des d'un punt de vista formal, amb una àmplia cultura de referents, segurament per una educació musical molt més gran —avui en dia està normalitzat estudiar per ser rocker i Internet ha posat a l'abast tota la música del món— i tenen un major accés a la gravació gràcies a la informàtica i les noves tecnologies.

Actualment, doncs, quan parlem de pop, el català *mola*. És més, està de moda i fa modern. Ara bé, fins quan?